ÖNSÖZ 10
GİRİŞ 11
I İRAN'DA DİLLER İLİŞKİSİ VE AZERBAYCAN TÜRKÇESİNİN KONUMU 17
1.1. İRAN'DA DİLLER İLİŞKİSİNİN ETNİK-DİLSEL ÇERÇEVESİ 19
1.1.1. İran Türklerinde kimlik 20
1.1.1.1. İran Türklerinin tarihsel ve etnik kökeni 22
1.1.2. İran'da konuşulan diller 28
1.1.2.1. İran'ın Türk dilleri 30
1.1.2.2. İran'da Oğuz Türk dilleri 32
1.1.2.3. Merkezî Oğuz Türkçesi (Azerbaycan Türkçesi) 33
1.1.2.4. Azerbaycan Türkçesinin adı üzerine 37
1.1.3. Azerbaycan Türkçesinin ölçün sorunu 41
1.1.3.1. Alfabe ve yazı kuralları 45
1.1.3.1.1. Alfabe ve yazıda birlik arayışı 49
1.1.3.2. Ses bilgisi 53
1.1.3.2.1. Ünlüler 53
1.1.3.2.2. Ünsüzler 55
1.1.3.3. Azerbaycan Türkçesinin şekil bilgisi 57
1.1.3.4. Azerbaycan Türkçesinin söz yapısı 59
1.1.4. Azerbaycan Türkçesinin aktarım sorunu 64
1.2. TOPLUM-DİLSEL VE SİYASAL ÇERÇEVE 69
1.2.1. Fars dilinin egemenliği 70
1.2.2. Milliyetçilik akımlarında dilin önemi 76
1.2.2.1. Türklük bilincinin oluşumunda dilin önemi 77
1.2.2.2. "Azerbaycan sorununda" dilin rolü 81
1.2.2.3. İran "ulus-devlet" projesinde Fars milliyetçiliği ve Türkçe .. 85
1.2.3. İslam Cumhuriyetinde dil politikası ve Türklerin yeri .. 89
1.2.3.1. İran'da Türk İmajı Üzerine 93
1.3. DİLLER İLİŞKİSİNİN SOSYO-KÜLTÜREL ÇERÇEVESİ 95
1.3.1. Dillerin demografik durumu 97
1.3.1.1. Yerel dil topluluklarında doğurganlık 102
1.3.2. Diller ilişkisinin sosyal çerçevesi 105
1.3.2.1. Göçebelik ve boy geleneğinin sonu 105

1.3.2.1.1. Türk boylarının sonuna doğru 106
1.3.2.2. Kentleşme süreci 108
1.3.2.3. Batıdan Doğuya, kırdan kente göç 110
1.3.3. Diller ilişkisinin kültürel çerçevesi 113
1.3.3.1. Okur-yazarlık ve okullaşma 114
1.3.3.1.1. Okullaşmada gelişme 117
1.3.3.2. İki dillilik ve Farsçanın yayılması 118
1.3.3.2.1. Farsça konuşabilme düzeyi 119
1.3.3.2.2. Farsçanın yerel dil bölgelerinde durumu 122
BİRİNCİ BÖLÜMÜN SONUCU 128

II İRAN AZERBAYCAN TÜRKÇESİNDE AZINLIKLAŞMA VE İŞLEVSİZLEŞME 131

2.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ 135
2.1.1. Toplumdilbilim anketleri 135
2.1.2. Araştırma sahası ve denek evreni 136
2.1.2.1. Tahran denek grubu 137
2.1.2.2. Salmas denek grubu 141
2.1.2.3. Toplam denek gurubu 145
2.1.3. Denek seçimi 147
2.1.3.1. İkamet yeri ve süresi 147
2.1.3.2. Etnik-dilsel köken 148
2.1.3.2.1. Ebeveynlerin ana dili 150
2.1.3.2.1.1. Baba ana dili 150
2.1.3.2.1.2. Anne ana dili 151
2.1.3.2.2. Denek ailesinin etnik-dilsel yapısı 152

2.2. İRAN AZERBAYCAN TÜRKÇESİNİN ANA DİLİ OLARAK SÜRDÜRÜMÜ 155
2.2.1. Azerbaycan Türklerinde ana dili sürdürümü 157
2.2.1.1. Ayrışık ailede ana dili sürdürümü 160
2.2.1.2. Özdeş ailede ana dili sürdürümü 161
2.2.2. Ana dili sürdürümünün parametreleri 162
2.2.2.1. Tahran ve Salmas'ta ana dili sürdürümü 163
2.2.2.2. Cinsiyetin dil sürdürümündeki etkisi 164
2.2.2.3. Dil sürdürümünde yaş faktörü 164
2.2.2.4. Öğrenimin dil sürdürümündeki etkisi 165
2.2.2.5. Ana dili sürdürümünün sosyal etkinlikle ilişkisi 166
Sonuç 167

2.3. İRAN AZERBAYCAN TÜRKLERİNDE DİL AKTARIMI 169
2.3.1. Dillerin genel aktarımı 171
2.3.1.1. Farsçanın işlerliği 172
2.3.1.2. A. Türkçesinin aktarımı 173
2.3.2. Okuma ve Yazma Yetisi Aktarımı 174
2.3.2.1. Okuma Yetisi Aktarımı 175
2.3.2.2. Yazma Yetisi Aktarımı 177
2.3.3. Dil Aktarım Alanları 178
2.3.3.1. Ana Dili Aktarım Alanları 178
2.3.3.2. Yabancı Dil Aktarım Alanları 180
Sonuç 182

2.4. DİL KULLANIMI: DİLLERİN İŞLEVLERİ VE İŞLEVSELLİĞİ 187
2.4.1. Ana dili kullanımı 189
2.4.1.1. Ana dilinin genel kullanımı 190
2.4.1.3. Ana dilinin tam kullanımı 191
2.4.1.4. Ana dilinin iki değişkeli kullanımı 192
2.4.1.2. Ana dili kullanımı yitimi 193
2.4.2. Ana dilinin kullanım alanları ve işlevleri 195
2.4.2.1. Ana dilinin ev kullanımı 197
2.4.2.2. Ana dilinin sosyal kullanımı 197
2.4.2.3. Ana dilinin resmî kullanımı 199
2.4.3. Dillerin ev içi işlevselliği 201
2.4.3.1. Ev içi dil kullanımı 202
2.4.3.1.1. Tek dilli kullanım 203
2.4.3.1.2. İki dilli kullanım 203
2.4.3.2. Farsçanın işlevselleşmesi 205
2.4.3.3. A. Türkçesinin işlevsizleşmesi 207
Sonuç 209

SONUÇ 213